

*Romanas apie
kvepalus ir
aistrą*

Jan Moran

*Pergalės
kvapas*

Sofoklis

Jan Moran

Pergalės kvapas

Romanas apie kvepalus ir aistrą

Skiriu savo mamai Džinai Holenbek, pasidalijusiai prisiminimais apie gyvenimą Antrojo pasaulinio karo metais ir įskiepijusiai manyje meilę kvepalams ir visam kitam grožiui. Be galo dėkoju ir myliu.

Sofoklis

Vilnius, 2015

Jai bespokant į horizontą, „Newell-Grey Explorer“ smailgalys pakilo į viršų, kiaurai perskrodamas priešais iškilusios bangos keterą. Girgždėdamas, linguodamas ir šokčiodamas per siautulingus pilko Atlanto vandenį šis vandenyno laimeris plaukė iš Niujorko į Angliją. Danielė nebyliai ragino jį skubėti, degdama troškimu grįžti namo.

Paprastai pakantus jos skrandis dabar gurguliavo bangų mūšos ritmu. Kas tai – rytinis pykinimas ar nerimas, o gal jūros sūpavimas daro savo? Tikriausiai ir viena, ir kita, ir trečia, nutarė ji. Aną savaitę ji taip sublogavo, kad teko eiti pas gydytoją, tada ir išgirdo, kad laukiasi. Pačiu netinkamiausiu metu.

Ji markstėsi nuo stipraus vėjo, mintys plūdo viena po kitos. Vos sužinoję apie naująjį Vokietijos ir Rusijos susitarimą Danielė su Maksu nutraukė visus verslo reikalus ir išskubėjo namo. Ar tik ne prieš dvi dienas išgirdo siaubingą žinią, kad į Lenkiją įsibrovė nacių pajėgos?

Mintis nutraukė ryžtingas beldimas į duris. Atsargiai nupitenusi per kambarį Danielė jas atidarė ir išvydo tarpduryje stovintį Džonataną Niuelą Grėjų, šią laivybos bendrovę valdančios britų šeimos paveldėtoją. Atlaisvintas jo kaklaraištis kabojo po marškinių apykakle, atraitotos rankovės neslėpė raumeningų dilbių, sutvirtėjusių nuo daugybės jūroje praleistų metų. Permestas per petį karojo vilnonis apglamžytas švarkas.

Danielė ir Maksas susipažino su Džonu prieš kelias savaites, kai išplaukė į Niujorką. Visi trys tapo gerais draugais, nuolat kartu pietaudavo ir laive, ir atvykę į miestą. Džonas buvo daug apkeliavęs, tvirtas ir viskuo besidomintis vyrukas. Mėgo gerą maistą, tad nepailsdamas juos vedžiodavosi ir po geriausių Niujorko restoranų, ir po mažai žinomas vietas, tiekiančias autentiškų prancūziškos ir vokiškos virtuvės

patiekalų, kurie lyg balzamas malšina Makso ir Danielės namų ilgesį. Visą tą laiką Niujorke Maksas be paliovos dirbo, iki smulkmenų planuodamas būsimą kraustymąsi per Atlantą, tad abu džiaugėsi turintys nusimanantį draugą, į kurį buvo galima kreiptis pagalbos.

Džonas mėgo draugiją, bet nebuvo plevėsa. Jis padėjo jiems įsikurti gerame rajone, supažindino su savo bankininku, o sykį prie vieno kito gerai išlaikyto butelio jo mėgstamiausio bordo net paaiškino keletą jiems nesuprantamų ir keistų amerikietišku posakių, taip suteikdamas progą smagiai pasijuokti. Visi kartu buvo užkopę į „Empire State Building“ dangoraižį, o vieną vakarą ėjo žiūrėti spektaklio Brodvėje ir paskui iki vėlumos šoko grojant Benio Gudmeno bigbendui. Džonas apsilankė su jais ir Pasaulio mugėje, kur potencialaus verslo partnerio stende buvo išstatyti krištoliniai jų kvepalų buteliukai. Šis vyras išties tryško energija ir mokėjo mėgautis kiekviena diena, taigi abu džiaugėsi su juo susipažinę ir nekantravo pradėti naują gyvenimą Amerikoje, iš kur Hitlerio keliamos grėsmės atrodė labai toli.

Bet štai dabar, išgirdus apie invaziją, santūrus optimizmas dėl ateities kaipmat virto nerimu dėl šeimos saugumo.

– *Bonjour*, – pamačiusi Džoną apsidžiaugė Danielė. – Ar yra kokių nors naujienų?

– Nėra. – Jis ranka perbraukė neklusnius tamsiai rudus plaukus. Ant įdegusio veido tviskėjo smulkučiai vandens purslai. – Penkioliktą valandą kapitonas kviečia į susirinkimą visus keleivius su lenkiškais ir vokiškais pasais.

– Bet mano pasas prancūziškas.

– Vis tiek reikia eiti, Daniele. – Jo balsas atrodė šiurkštus, tarsi jūros vėjo ošimas.

– Žinoma, bet... – Laivui staiga trūktelėjus Džonas sučiupo ją per pečius, kad nepargriūtų. Jo judesiai, intuityviai

atliepiantys laivo siūbavimą, liudijo apie ne vienus jūroje praleistus metus.

– Atsargiai, mergyt, – Džono lūpose žaidė vos regima šypsena. Jis žvelgė pro iliuminatorių jai už nugaros, įsmeigęs tamsias akis į baltomis bangų keteromis vilnijančią vandens platybę. Užstodami saulę slinko pajuodę, vis niūresni debesys, mesdami įkypus šešėlius ant Džono veido.

Susigėdusi Danielė įsitvėrė į sieną. Atmintyje iškilo keista neaiški nuojauta, su kuria ji nubudo. Nepaprastai skvarbi jos intuicija buvo dangaus dovana – o gal prakeikimas. Suraukusi kaktą Danielė paklausė:

– Ar laivas atlaikys šitą audrą?

– Žinoma, juk tai tvirtas ir patikimas laimeris, vienas geriausių pasaulyje. Toks oras jam nė motais. – Džonas atsigręžė į ją, tvirtai sukandęs žandikaulį. Dažniausiai linksmas jo veidas dabar tapo rimtas. – Priekyje galbūt laukia dar austringesnė jūra, bet Anglijoje būsime iki ryto.

Danielė linktelėjo, tačiau giliai širdyje vis dėlto žinojo. Smelkėsi nerimas; rodėsi, kad nutiks kažkas baisiai negero. Intuicija tyliai pulsavo, siųsdama jai aiškias žinutes. Ji negalėdavo jos nei paskubinti, nei suvaldyti, juo labiau neketino aptarinėti su niekuo, ypač su savo vyru. Danielei tebuvo dvidešimt šešeri; Maksas buvo vyresnis, išmintingesnis ir jos įžvalgas be užuolankų vadino nesąmonėmis. To nereikėjo laikyti įžeidimu; jis buvo baigęs tiksluosius mokslus viename Vokietijos universitete ir tiesiog netikėjo niekuo, ko mokslškai negalėjai įrodyti.

Džonas užjaučiamai palietė Danielei ranką.

– Ar galiu kuo padėti?

– Nebent moki daryti stebuklus. – Jos oda pajuto šiltą šiurkščių Džono pirštų prisilietimą, ir atmintyje visai ne laiku šmėstelėjo prisiminimas. Danielė labai mėgo šokius,

ir prieš kelias dienas, kai po pietų Maksas su kapitonu kažką ilgai aptarinėjo, vyro paragintas Džonas išvedė ją šokti. Danielė prisiminė švelnų Džono kvėpavimą, muskusinį odos kvapą, virš apykaklės besiraitančius plaukus. Jis įdėmiai klausėsi visko, ką Danielė pasakojo, pradėdant sūneliu, baigiant „Bretancourt kvepalų namais“, jos šeimos parfumerijos fabriku Prancūzijos pietuose. O kai Danielė padėjo galvą jam ant krūtinės, Džono oda ir natūralus, su niekuo nesulyginamas ir intriguojantis vyriškumu jo kvapas tiesiog pakėrėjo.

Danielės tėvai ir seneliai buvo parfumeriai, ir ji pati turėjo itin aštrią uoslę. Tai buvo neįkainojamas įgūdis laboratorijoje, tačiau kartais jautri nosis darydavo keblumų bendraujant su žmonėmis. Džono kvapas vis dar kuteno jai šnerves, persekiojo sapnuose, kirbėjo jos smegenų kertelėse viliodamas muskusiniu, gyvulišku patrauklumu. Ji nejučia prisimindavo jį per dažnai, ir tą suprato. *Juk aš, pagaliau, drausmino ji save, esu laimingai ištekėjusi moteris.*

Susidrovėjusi Danielė nuvijo prisiminimą šalin ir žengtelėjo atbulomis. Veidrodyje sušmėžavo jos atvaizdas su netvarkingomis tankių kaštoninių plaukų sruogomis ir nusitrynusiu raudonu lūpdažiu. Ji pasitaisė pilkšvai žalsvo šilko suknelę, pasiūtą pagal pačios sugalvotą modelį, ir perbraukė pirštais blyšknią odą.

– Baiminausi šios kelionės nuo pat pradžių.

– Ar gavote dar kokių nors žinių iš anytos?

– Paskutinį kartą kalbėjomės Niujorke. Mano mama ka-
blogramoje rašė, kad jie dar neatvažiavo. – Išgirdę naujienas Danielė su Maksu puolė skambinti jo mamai Sofijai ir liepė nedelsiant su Nikiu važiuoti pas Danielės tėvus į Paryžių, kur šie turėjo erdvų butą prestižiniame Šešioliktajame rajone, pačioje miesto širdyje. Sofijos balsas juos baisiai

išgąsdino; nežinojo, kad jos sveikata taip pašlijusi. *O jeigu ji neturės jėgų išvažiuoti? Danielę nukratė šurpas, ji stengėsi nepasiduoti gerklę gniaužiančiai baimei dėl savo anytos.*

– Jiems reikia dingti iš Lenkijos. – Džonas prisilietė prie Danielės skruosto.

Ji nevalingai prigludo prie jo guodžiančio delno ir skaudama širdimi įkvėpė Džono kvapo, kuris trikdė ją ir ramino tuo pat metu; jį dar paaštrino jūros dvelksmas, sumišęs su egzotiškos medienos kvapalais, kurių pavadinimą šiaip jau būtų akimirksniu atpažinusi. Bet dabar visos mintys sukosi tik apie Nikį. Danielė užmerkė akis, kad nepradėtų kūkčioti.

– Maksas sumanus, – tarė Džonas, švelniai perbraukdamas ranka jai veidą. – Jis ką nors sugalvos.

Ar tikrai? – svarstė ji. Maksas buvo suplanavęs viską, nuo kraustymosi į Niujorką iki grįžimo į Lenkiją parduoti namo. Jis pasirūpino imigracijos į Jungtines Valstijas smulkmenomis ir tvarkė dokumentus patiems vertingiausiems darbuotojams, kuriuos vylėsi galėsiąs pasiimti su savimi. *Jo klausantis viskas atrodė taip įtikima.*

Maksas buvo vokietis, gimęs Berlyno aristokratų šeimoje. Kai dar buvo mažas, jo mama paveldėjo šeimai priklausantį dvarą ir stiklo bei krištolo fabriką Lenkijoje. Sofija su vyru Karlu ir jo našlaičiu sūnėnu Heinrichu persikėlė gyventi į dvaro rūmus, pastatytus 1820-aisiais Sofijos proseneliams vedybų proga. Kol vyrai rekonstravo fabriką ir atkūrė verslą, Sofija rūpinosi dvaru, romantišku angliškosios neogotikos stiliaus šedevru. Kai Maksas vedė Danielę, ši negailėdama energijos padėjo Sofijai prikelti naujam gyvenimui prašmatnias svetaines ir sales, parką, sodus ir tvenkinius. Bet vis dėlto ji ilgėjosi savo amato ir kai tik galėdavo, pasinerdavo į parfumerijos pasaulį prie savo „vargonų“ – puslankio formos parfumerio darbo stalo su keliaaukštėmis lentynėlėmis, ant

kurių rikiavosi eteriniai aliejai ir kiti parfumerijos reikmenys; šį darbo stalą Danielė pastatė toje dvaro dalyje, kurioje juodu su Maksu gyveno, kad galėtų kurti aromatus vienuoje. Parfumerija teikė peno jos sielai, o poreikis kurti buvo nenuslopinamas.

Laivui darsyk susiūbavus, kajutės durys trinktelėjo į medžio plokštėmis apmuštą sieną. Džonas, iš anksto nuspėjantis kiekvieną staigesnį trūktelėjimą, jas pačiupo ir užsklendė.

Jam žengus artyn Danielė kone pajautė, kaip raumeningu šio vyro kūnu plūsta adrenalinas. Palinkęs ties ja Džonas kilstelėjo jai nuo kaktos jūros drėgmės prisigėrusią plaukų sruogą.

– Jei nesutiksiu Makso, ar perduosi jam apie susirinkimą?

– Mes ateisim. – Ji dar kartą įkvėpė jūros vandeniui atsiduodančio jo odos kvapo, ir šįkart mintyse šmestelėjo ryškių pojūčių apipintas vaizdinys. Išdirbtos odos dvelksmas, pačiuliai ir rožės šerdis pynėsi su natūraliu jo kūno kvapu, skleidė šiltą ir intriguojantį aromatą... ji pagaliau atpažino – tai „Spanish Leather“. *Angliška kvėpalų kompozicija. Sukurta „Trumpet“.* Bet šis aromatas jam tiko tiesiog stulbinamai; kvėpalų ir Džono odos kvapo derinys buvo nepaprastai patrauklus. Ji jautėsi apžavėta, troško įkvėpti jo dar giliau, bet paskubomis per žingsnelį atšlijo. *Dabar tam ne laikas.*

Jo išraiška sušvelnėjo, žalsvai rudos akys iš po tamsių antakių įdėmiai tyrinėjo kiekvieną jos veido bruožą, o pirštai tebežaidė su plaukų sruogele.

Danielė atatupsta atsitraukė, ir Džono žvilgsnis vėl nuklydo į jūrą. Akinamas pro debesis besiskverbiančių saulės spindulių, jis prisimerkė ir atidžiai žvelgė, lyg ko ieškotų.

Ji akimis nusekė niūrų jo žvilgsnį.

– Ar kas ne taip?

– Gali tykoti vokiečių povandeniniai laivai. *Unterseeboots.* Patys klastingiausi iš visų kreiserių. Tikrai, kad juos kur. Bet

nebijok, Daniele, „Newell-Grey“ laivuose visuomet rūpinamasi keleiviais. – Tai pasakęs jis išėjo, uždarydamas paskui save kajutės duris.

Povandeniniai laivai? Vadinasi, gali būti. Ji prispaudė virpantį pirštą prie lūpų. Tačiau ne vien ši mintis vertė ją jaustis nejaukiai. Draugiškas ir nevaržomas Džono bendravimas ją vis labiau traukė. Laimei, Maksas buvo pernelyg aristokratiškas, kad keltų triukšmą dėl nieko. Ir iš tikrųjų, juk nieko nėra, pamanė Danielė. Ji buvo mylinti žmona. Bet tas kvapas... Mintys dūzgė be paliovos. Gaivus, aitrokas, dvelkiantis mišku... Galėčiau atkurti tą jūros gairių, tada įmaišyti pačiuliu...

Laivas ir vėl staigiai trūktelėjo. Ant medžio ruplės stalo su apvadais tarškėdami pažiro įrankiai, knygos nuslydusios stuktelėjo į sieną. Viena ranka įsitvėrusi durų staktos, kita saugodama savo iščias, ji stengėsi išsilaikyti ant kojų. Laukė tiek daug skubių reikalų. *Mūsų sūnus, mūsų šeima, mūsų namai.* Ji šiaip ne taip sugrąžino mintis į dabartį.

Kai laivas atsitiesė, ant grindų ji pamatė gulinčią tamsiai mėlyną kepuraitę, kurią buvo numezgusi Nikiui. Jis pametė ją traukinių stotyje, o Danielė pamiršo paduoti Sofijai. Atsargiai pakėlusį ji paglostė sūnaus kepuraitę, ilgėdamasi ir trokšdama vėl išgirsti jo balsą, paskui įsikniaubė į ją nosimi ir uodė vilnioniame audinyje tebetvyrantį mažo berniuko kvapą. Jis dvelkė pienu ir žole, šiaudais ir šokoladu, priminė ir tuos salstelėjusio prakaito lašelius, tviskančius ant įraudusių vaiko skruostų. Juodu dažnai žaisdavo gaudynių vešliuose iškerojusiuose dvaro soduose, kvatodami dūkdavo, lesindavo į jų tvenkinius atklydusias antis ar ramiai klaidžiodavo senų, aukštų, tankiai žaliuojančių medžių pauksmėje. Danielė nusibraukė skruostais riedančias ašaras.

Ji susirado rankinę, norėdama įsidėti į ją kepuraitę, ir sekundėlę sustingo, pamačiusi Nikio nuotrauką, kurią nešiojosi

su savimi. Jis juokėsi net prisimerkęs ir laikė rankose mylimiausią pliušinį žaislą – Danielės pasiūtą raudonai dryžuotą beždžionę su akimis iš juodų sagų. Nikis buvo žavus šviesiaplaukis, judrus kaip sukutis. Danielę persmelkė baimė. Įbrukusi kepuraitę vidun ji užsegė rankinę.

Atidaręs duris į kajutę plačiais žingsniais įžengė Maksas. Jo išdidus veidas dabar buvo perbalęs, prakaulus kūnas tarsi apmiręs. Danielė žinojo: nuo įtampos.

– Tik ką buvo Džonas, – pranešė ji. – Kapitonas kviečia...

– Žinau, Džonas čia, – tarė Maksas kapota, formalia anglų kalba su vokišku akcentu. Jis pliaukštelėjo pypke sau į delną, paskleisdamas saldų dūmų ir savo mėgstamiausio vanilinio tabako kvapą.

Tarpduryje pasirodė Džonas.

– Einam?

Maksas sukando dantis, veido raumenys įsitempė. Jis įsikišo pypkę pagal užsakymą siūdinto vilnos švarko kišenėn.

– Man pirmiau reikia išgerti. O tau, Džonai?

– Ne dabar, bičiuli.

Maksas praėjo pro Danielę ir laivui siūbuojant nusvirduliavo link spintelės su gėrimais. Beeidamas užkliudė ant žmonos tualetinio stalelio padėtą raudoną kelioninį lagaminėlį, ir šis žnektelėjo ant grindų.

Danielė aiktelėjo. Virstančiame lagaminėlyje sutarškėjo dūžtantys buteliukai. Viršui atsilapojus lyg sproginėjantys fejerverkai pasklido jazminų, rožių, apelsinmedžių, bergamočių, uogų, vanilės, kedrų ir santalmedžių aromatai.

– Ak, Maksai, mano kvepalai! – Pakėlusį savo šilkinės suknelės kraštą Danielė apmaudžiai parklupo ant kelių. Lagaminėlyje buvo visi kvepalai, kuriuos ji pasiėmė; nė dienos nepraleisdavo nepasikvėpinusi kuriuo nors savo parfumerijos kūriniu. Maksas, žinoma, nenorėjo suniokoti

brangiųjų žmonos ekstraktų, tačiau buvo vėlu – iš jų liko tik duženos. Dviem pirštais Danielė iš aštrių šipulių krūvos ištraukė krištolinio buteliuko šukę ir karneolio dangtelį.

– Maksai, gal paduotum šiukšliadėžę?

– Aš... aš nenorėjau, – susikrimtęs Maksas nusigrėžė, pasičiuo butelį degtinės ir apmaudžiai atsiduso. – Palik, ir viskas. Patarnautojas sutvarkys.

Džonas priklaupė greta Danielės.

– Tu juos visus sukūrei?

– Taip, aš. Lagaminėlis buvo Makso vestuvinė dovana.

– Nuostabu, tikras menas, Daniele. Maksas man pasakojo, kad buvai praminta parfumerijos vunderkindu. – Jis paėmė iš jos aštrią šukę. – Nesusižeisk, atsiųsiu ką nors, kad sutvarkytų, kol grįši.

Pagavusi Džono žvilgsnį ji be garso vien lūpomis padėkojo, paskui atsistojo ir atidarė iliuminatorių. Vėjo šuoras pačiuo ilgų Danielės plaukų sruogą ir nubloškė jai ant veido, žnybdamas įraudusius skruostus. Bežvelgiant į vandenyną mintis persmelkė nebyli nuojauta. *Tai tiesa*, pagalvojo ji, ir apsigrėžė.

– Džonas sakė, kad gali būti vokiečių povandeninių laivų.

Ji stebėjo, kaip Maksas įsipila sau taurelę, kaip ranka pušiaukelėje prie lūpų sustingsta, o skvarbus protas virte verda svarstydamas galimybes. Danielė gerai pažinojo vyrą; jo akyse trumpuotę akimirka sušmėžavo nerimas, bet čia pat jos ir vėl tapo skaidriai mėlynos.

– To negali būti, – tarė jis.

– Visko gali būti. – Džonas išmetė krištolo šukes į šiukšliadėžę ir atsitiesė.

Danielė perkratė mintyse ryto įvykius.

– Ar todėl laivas plaukė zigzagais?

Džonas žvilgtelėjo į Maksą.

– Gudri tavo žmona. Kaip matau, ne tik menui gabi. – Jis šyptelėjo puse lūpų, norėdamas ją nuraminti. Gili duobutė smakre dar labiau išryškėjo. – Neneigsiu, kad tu teisi, Daniele, bet tai tik saugumo dėlei. Povandeniniai laivai grėsmės keleiviniams laineriams nekelia.

Danielės galva ėmė tvinkčioti nuo sukilusios įtampos.

– Kaip ir „Luzitanijai“?

– Tokia katastrofa šiais laikais neįmanoma, – atsakė Džonas, trindamas savo smakro duobutę. – Visi kapitonai tikrina Loido registrą. Aišku kaip dieną, kad mes esame keleivinis laivas. Be to, dar yra karo taisyklės. Iš laivo pirmagalio reikia paleisti įspėjamąjį šūvį. O Anglija nedalyvauja kare.

– Kol kas. – Maksas užsivertė savo taurelę ir kreivai šyptelėjo pro suspaustas lūpas. – Tai dėl to kvietėte rinktis laivagalyje, Džonai?

– Pripažįstu, kad tavo tiesa, mano bičiuli. Bet rimtai kalbant, mes spėtume duoti signalą, kad nesame apsiginklavę. Karo taisyklėms privalo paklusti net ir povandeninis laivas. Net ir naciai.

Naciai. Išgirdus šį žodį Danielę suėmė baimė. Jų elgesys su Vokietijos žydais buvo nesuvokiamas. Pagal naują įstatymą žydai turėjo nešioti geltonas žvaigždes, prisiūtas prie drabužių atpažinimui. *Tik įsivaizduokite.* Žydų verslai buvo žlugdomi, mušamos, žudomos ištisos šeimos. O juk jie buvo *Vokietijos piliečiai*, ten gimę ir augę, kaip ir tėvai bei seneliai. Niekas nežiūrėjo nei jų išsilavinimo, nei amžiaus, nei materialinės padėties. Šiurpas krėtė vos pagalvojus.

– Mes per ilgai gaišome, Maksai. Turime tuojau pat išsivežti Nikį ir tavo motiną.

– Lenkų armija dar nepralaimėjo, brangioji, – ramiai tarė Maksas, pildamasis dar vieną taurelę. – Pasistenk būti kantri.

– Kaip tu gali būti ramus? – Iš nevilties Danielės balsas trūkčiojo. Jos tėvas buvo kilęs iš senos ir garbios prancūzų giminės, o motina – žydė, taigi Nikis pagal Vokietijos įstatymus buvo ketvirtadaliu žydas. – Juk žinai, kas gali nutikti Nikiui.

– Apie tai jau kalbėjom. Nikis dar vaikas. – Makso veide atsispindėjo nuovargis, aukštoje kaktoje kalbant tvinkčiojo išsišokusios gyslos. – Tu perėmei tėvo tikėjimą, tave užaugino kaip katalikę. Nikis taip pat krikštytas. Iš kur naciai galėtų ką nors atkapstyti?

Tačiau ji žinojo, ką naciai sugeba. Grauziama nerimo ir kaltės Danielė susiėmė už burnos. *Kaip aš galėjau sutikti palikti Nikį?*

Maksas išmaukė savo taurelę ir atsisuko į Džoną.

– Gal jau eikime. – Jis patraukė prie durų. Stabtelėjo, bet neatsigręžė. – Atsiprašau dėl tų kvėpalų, Daniele. Atsiprašau dėl visko.

Danielė neteko žado. Maksas gerdavo tik tada, kai susierzindavo, kai neturėdavo aiškaus atsakymo. *Be to, retai kada atsiprašinėdavo.* Jam tai buvo tolygu pralaimėjimui, pripažinimui, kad logika ar apgalvoti veiksmai nepasiteisino. Maksas didžiavosi, kad yra šeimos išlaikytojas, ir nepailsdamas rūpinosi jų gerove – ypač savo mylimo sūnaus Nikio. Danielė buvo jų santuokos siela, o su Maksu ji visuo met jausdavosi saugi. *Tik ne šiandien,* pamanė ji, vis labiau kaustoma baimės. Šiandien viskas kitaip.

Džonas atidarė duris, praleisdamas juos pirmus. Pasičiupusi savo rankinę Danielė nužingsniavo Maksui iš paskos.

Sausakimšu koridoriumi stumdydamiesi skubėjo keleiviai. Danielė juto ore tvyrantį nerimą, sklindantį nuo išsigandusių ir pikty žmonių tarsi karščio banga, ir užuodė jų gaižų prakaitą, atsiduodantį saulėje rūgti paliktu pienu.

Baimė paaitrindavo prakaito kvapą. „Prakeikti fricai“, buvo girdėti aplink. Ji pastebėjo, kaip nuo keiksmų vokiečių adresu Maksas įsitempia.

Jiems išėjus į atvirą viršutinį denį, Danielė žvilgtelėjo į vandenyną, bet pro kylantį rūką ne ką tepamatė.

Džonas nusekė akimis jos žvilgsnį.

– Atslenka tirštas rūkas.

Grynas jūros oras kvėpėjo artėjančiu lietumi.

– Kaip tamsu, – tarė ji. – Džonai, kodėl nedega laivo žibintai?

– Šviesos išjungtos saugumo dėlei.

Ne vien tik dėl to, pamanė ji, jusdama, kaip iš išgąščio įsitempia kaklo raumenys.

Pirmos klasės salone petys petin spietėsi sunerimę keleiviai. Džonas mandagiai prasiskynė kelią į priekį, kaip ir dera laivo savininkų atstovui. Pamatę ant pakylės žengiantį rūškano veido kapitoną visi vienas po kito nuščiuvo.

– Dėkoju už dėmesį, – kreipėsi kapitonas. – Prieš dvi dienas nacistinė Hitlerio Vokietija sulaužė Europos taikos sutartį. Dabar per radiją bus transliuojamas Jungtinės Karalystės ministro pirmininko atsakas.

Kapitonas linktelėjo, duodamas ženklą vienam įgulos nariui. Trakstelėję įsijungė garsiakalbiai, ir per patalpą nusirito nervingas murmėjimas.

Radijo bangomis sklido žinia iš Anglijos.

Diktorius pasakojo apie Lenkiją. Vokiečių įsiveržimą į šią šalį jis pavadino „Blitzkrieg“.

– Žaibo karas, – išvertė Maksas ir palingavo galva. Danielė matė, kaip bandydamas suvaldyti lig šiol nepatirtas emocijas jis sukando žandikaulį, o smilkiniuose išsišovė gyslos.

– Ak, ne. – Danielė įsikniaubė veidu į Makso krūtinę. Baimė smelkėsi iki pat smegenų. *Prasidėjo*, pamanė ji, *ir dar*

taip siaubingai. Kūnas drebėjo. Mano vargšelis Nikis, mieloji Sofija. Dieve mano, kas su jais bus? Jie turbūt miršta iš baimės.

Maksas pakėlė jos smakrą, pažvelgė į akis ir negrabiai nušluostė ašaras.

– Tai per mane, aš turėjau anksčiau perkraustyti mūsų šeimą. Nemaniau, kad karas užklups taip staiga.

Kaltė ir kančia, atspindinti jo veide, draskė jos sielą. *Jis padarė klaidą. Jis viską planavo, viską darė tam, kad apsaugotų mus visus.* Nepakeldama vyro sielvarto Danielė nusuko akis ir tolygiai kvėpuodama bandė apsiraminti. Aplink sklido žmonių aimanos.

Per radiją vėl pasigirdo traškesys: *„O dabar žodį tars ministras pirmininkas Čemberlenas.“*

– *Šįryt Britanijos ambasadorius Berlyne perdavė Vokietijos vyriausybei notą su išpėjimu, kad jei iki vienuoliktos valandos nesulauksime pasižadėjimo išvesti karius iš Lenkijos, bus paskelbta karo padėtis.“*

Čemberleno balse buvo justai našta, vis dėlto jis kalbėjo ryžtingai.

– *Turiu pranešti, kad tokio pažado nesulaukėme, ir dėl šios priežasties mūsų šalis skelbia karą su Vokietija.*

Visi lyg vienas aiktelėjo. Danielė prigludo prie Makso. Šis apglėbė ją ir sukuždėjo į ausį:

– Mes juos rasime, jie netrukus bus saugūs.

Bet ar taip jis ramina mane, ar save?

Transliacijai pasibaigus kapitonas žengė į šalį, užleisdamas ant pakylės Džoną. Sugriaudėjęs jo baritonas nustelbė šniokščiančią minią.

– Rytoj, kai atplauksime, „Newell-Grey“ paskirti atstovai suteiks jums pagalbą ir apgyvendinimą. Informuosime jus, vos tik gavę kokios informacijos.

Danielė užsidengė burną. Kas gi galėjo pagalvoti, kad viskas

taip susiklostys? Staiga ją išpylė šaltas prakaitas ir vėl apėmė nenumaldomas šleikštulys. Atsiplėšusi nuo Makso ji pasileido per minią ir sprausdamasi pro keleivius nuskubėjo į atvirą denį. Pribėgusi prie turėklų pasilenkė ir godžiai įkvėpė oro. Pilvą tąsė konvulsijos, vėjas plaikstė šilkinę skarelę ant kaklo.

– Daniele! – bėgdamas iš paskos šūktelėjo Maksas. Jam įkandin atskubėjo ir Džonas.

Neišversiu, pamanė ji. Sielvartas plėšė pusiau, mintys sukosi tik apie Nikį ir Sofiją. Maksas su Džonu sustojo šalia. Visi trys kurį laiką taip ir stovėjo, pro tirštą rūką spoksodami į tamsų po kojomis plytintį vandenyną. Viena ranka apkabinusi pilvą, kita Danielė laikėsi už turėklo, priglaudusi degantį skruostą prie šalto metalo, kad atvėsintų.

Aplėbęs ją per pečius Maksas glostė jai nugarą ir atsisuko į Džoną.

– Per šį nėštumą ją daug labiau pykina.

Tačiau Džono žvilgsnis buvo įsmeigtas į vandenyną. Jo veidas staiga sustingo.

Vandens paviršiumi nuvilnijo ratilai ir kažkas sužvilgėjo.

– Kas per... – žiojosi tarti Maksas.

– Dieve brangus, ant žemės! – užriko Džonas. Jis šoko prie Makso ir Danielės, galingu kūnu parblokšdamas juos ant denio.

Danielė trenkėsi į medinį bortą su tokia jėga, kad petys trakstelėjo, o akyse aptemo. *Mano kūdikis*, perskrodė ją mintis. Instinktyviai susirietusi ji apglėbė rankomis juosmenį ir prisitraukė kelius, kad apsaugotų po širdimi užsimezgsią naują gyvybę.

Po akimirkos stiprus smūgis nusviedė juos kitapus denio. Galingo laivo korpuse driokstelėjo sprogimas. Tirštą rūką perskrodė keleivių klyksmai, o masyvus laivo karkasas dundėdamas ėmė linkti.

– Torpedos! – riktelėjo Džonas. Prispaudęs ranka Danielės galvą jis sau panosėje nusikeikė. – Tik nesikelk.

Lediniai purslai tiško visur aplink ir permerkė juos kiau-
rai. Apimta siaubo Danielė aiktelėjo. *Mon Dieu!*¹ Kažkur po
ja ant slidaus šlapio denio rangėsi Maksas. *Apsaugok mus*,
meldėsi ji nuleidusi galvą ir spausdama prie krūtinės smakrą.

Laivą sudrebino dar vienas sproginimas. Pasigirdo šaižus
medžio ir metalo gergždesys, ir laivas pasviro į dešinę, siū-
buodamas ant vandens lyg sužalotas banginis. Jis girgždėjo
ir linko nuo savo paties svorio, į atsivėrusias jo žaizdas plūdo
sūrus jūros vanduo.

Džonas vargais negalais atsistojo.

– Duok ranką, Daniele, turime nusigauti iki gelbėjimo-
si valčių. Jos ten, Maksai! – Džonas tempė Danielę paskui
save. – Prakeikti naciai. – Jis stabtelėjo ir išsitiesė, tada atsi-
grėžė į amo netekusį pulką žmonių už nugaros. – Dėmesio! –
Įsakmus Džono balsas neleido jiems abejoti. – Prašom laiky-
tis rimties, turime kuo greičiau eiti prie gelbėjimosi valčių.

Nepaisant kilusios panikos žmonės pakluso ir leidosi pas-
kui jį.

Danielė vėl įsikibo Džonui į ranką ir skubėdama paskui
jį už kažko užkliuvo. Vanduo graužė akis, ji patrynė jas ir
sumirksėjo. Po jos kojomis tysojo kraujais paplūdusi moteris,
su kuria tik vakar susipažino. Užgniauzusi riksmą Danielė
pasilenkė jai padėti.

Džonas pačiuo jos ranką.

– Ne, jau viskas. Ji mirusi.

– Ne, negali būti! – pravirko Danielė. Ji niekad nebuvo
mačiusi negyvo žmogaus. Jei ne ta kraujo bala ant denio, bū-
tum pamanęs, kad moteris tik neteko sąmonės. *Negali būti.*

¹ Dieve mano! (*Pranc.*) (Čia ir toliau – vert. past.)

Pastebėjusi tuštumą ten, kur turėjo būti moters pakaušis, Danielė pradėjo žiaukčioti.

Džonas įbruko jai nosinę burnai nusivalyti.

– Einam! – šūksniu paragino jis.

Pagaliau pasiekta gelbėjimosi valtis sūpavosi virš jų galvų lyg žaislinė.

– Maksai, padėk, nebeturime laiko. Daniele, kabinkis į turėklą. – Braukdamas nuo akių šlapius plaukus Džonas pačiupo virvę. Maksas, vos pajėgdamas išlaikyti pusiausvyrą, nusvirduliavo prie valties.

Vanduo tiško per bortą, maišėsi su tos moters krauju ir skalavo dieną, dažydamas ją tamsiai raudona spalva. Nuo įlinkusio laivo denio vienas po kito žemyn slydo žmonės, aplink sklido isteriški jų klyksmai. Danielė neteko pusiausvyros. Nuo kojos nusmukęs odinis batelis nusirideno į apačioje verdantį pragarą; ji nusispyrė antrąjį ir dar tvirčiau rankomis apsisivijo turėklą.

Džonas su Maksu traukė iš valčių gelbėjimosi liemenes ir mėtė jas miniai.

Jas pamačius Danielės širdis ėmė daužytis.

– Ar mes... ar mes nuskęsim?

Džono žandikaulis nervingai trūkčiojo.

– Greičiau vilkis liemenę.

– Bet aš nemoku plaukti, – jos balsas iš išgąščio tapo spigus.

– Jei apsiliksi liemenę, nereiks plaukti.

Pamiršusi paniką Danielė apgraibomis ėmė segtis liemenės diržus. Džonas su Maksu karštligiškai stengėsi atkabinti valtį. Po akimirkos atskubėję keli įgulos nariai ėmė sodinti į jas moteris ir vaikus.

Kai į vandenį buvo nuleista pirmoji valtis, Maksas patikrino Danielės liemenę, truktelėjęs stipriau suveržė jos diržus ir pabučiavo žmoną.

– Paskubėk, aš tave greit susirasiu.

Ji dirstelėjo į valtį, ir iš siaubo jai nudiegė krūtinę. *Ne, tik ne tai.* Ji niekad nemėgo mažų laivelių, vienu tokiu plaukdamama vaikystėje vos nenuskendo. Nuo minties, kad turės sėsti į valtį, kojos tarsi į žemę įaugo.

Džonas paragino ją rankos mostu.

– Lipk! – gergždžiančiu balsu riktelėjo jis.

Danielė maldaujamai pažvelgė į savo vyrą.

– Negaliu, Maksai.

– Gali, gali. Aš būsiu čia pat, už tavęs, mano meile. – Maksas prispaudė ją prie savęs per storą liemenę ir drąsindamas vėl pabučiavo.

Džonas sugriebė ją už rankos su tokia jėga, kad Danielė net suinkštė.

– Daniele, žmonės laukia.

– Džonai, aš ne... aš nelipsiu į valtį. Aš pasiliksiu su Maksu.

– Lipsi, velniai rautų. – Džonas blykstelėjo akimis taip įsakmiai, kad ji net krūptelėjo. – Dėl Dievo meilės, moterie, susiimk. Kur išgaravo ta tavo garsioji prancūziška drąsa?

Maksas dėbtelėjo į Džoną ir linktelėjo Danielei.

– Klausyk jo, greičiau lipk.

Pasipiktinusi Danielė truktelėjo ranką iš Džono gniauztų.

– Parodysiu tau drąsą. – Basomis kojomis, tebegniauzdamas savo rankinę ji įlipo į valtį.

Netvirtai įsitaisiusi pamatė atbėgantį vyrą su verkiančiu vaikeliu.

– Prašau, paimkite kas nors mano berniuką.

Prisiminusi savo pačios sūnų Danielė metė žvilgsnį į Džoną.

– Aš paimsiu. – Ji ištiesė išsigandusiam vaikui rankas.

– Jo vardas Džoša. Ar saugosite mano berniuką?

– Duodu jums žodį. – Ji mintyse meldė, kad kas pasirūpintų ir jos Nikiu, jei prireiktų. Apkabinusi verkiantį vaiką, kvepiantį salsvu pienu, priglaudė prie krūtinės. Džoša buvo tokio pat ūgio kaip Nikis, ji vos laikėsi nepašaukusi jo savo sūnaus vardu.

Džonui davus komandą valtis pūkštelėjo į banguojantį vandenyną. Danielė stipriai užsimerkė ir dar tvirčiau apglėbė berniuką, saugodama nuo atsiritančios bangos. Atsitrenkusi į medinį pirmagalį ji sudužo, užliedama juos lediniais purlais, priplakdama plaukus ir drabužius prie sustirusių kūnų.

Kalendama dantimis Danielė atsigręžė pažiūrėti į jų dingąjį laivą. Šis sparčiai grimzdo. Viena po kitos pūkštelėdavo į jūrą nuleidžiamos valtys, aplink sklido raudos – labiau širdį draskančių aimanų Danielė nebuvo girdėjusi.

Įtempusi žvilgsnį pro rūką ji bandė išsižūrėti į paklaikusią minią, bet nepamatė nei Makso, nei Džono. Puikusias laineris „Newell-Grey Explorer“, pakrikštytas Džono šeimos pavarde, grimzdo į pražūtį, susitaikęs su neišvengiama lemtimi. Dar akimirką siūbtelėjo, lyg atiduodamas pagarbą visagalėms bangoms.

Danielė lyg užburta žvelgė į šį šurpų reginį. Ir tuomet prisiminė, ką syki buvo girdėjusi. *Reikia skubėti*. Sunerimusi atsisuko į vieną jauną įgulos narį, kuris plaukė kartu.

– Kai laivas nugrims, jis gali įtraukti ir mus. Reikia nešdintis kuo greičiau.

Šoko ištiktas vaikinukas jai neatsakė.

Iš nevilties ji atsigręžė į šalia sėdinčią pagyvenusią damą.

– Štai, imkit berniuką, stipriai laikykite. – Kartu padavė jai ir savo rankinę. Kažkuri moteris suvaitojo.

– Bet ką mes darysim?

– Reikia irkluoti, – šūktelėjo Danielė. – Kas man padės? – Ji buvo ne kartą mačiusi savo brolių Žaną Klodą irkluojant. *Nieko čia tokio sunkaus*, tikino ji save.

Į Danielės šauksmą atsiliepė apkūni airė variniais plaukais.

– Nors ir keliauju trečiąja klase, esu pirmarūšė irkluotoja.

– Gerai. – Dar tvirčiau pasiryžo Danielė. Palikdama žalsvą permirkusio šilko pėdsaką ant balto denio ji įsitaísė prie irklų, susibruko suknelę tarp kojų ir tvirtai juos sučiupo.

– Kartu užsimojam, ir... ne, palauk. – Ji pakėlė rankas irkluoti, bet apie kaklą apsvijusi gelbėjimosi liemenė neleido judėti. Danielė žvilgtelėjo į mažąjį Džošua. Šis neturėjo liemenės, tad atsisegusi diržus ji išsinėrė iš savosios ir ištiesė ją pagyvenusiai moteriškai.

– Apvilki jį.

– Gerai, irkluojam, – šūktelėjo jai airė. – Pasiruošt, ir viens! ir du!

Danielė smarkiai užgulė irklus, stengdamasi pagauti ritmą. Į delnus susmigo rakštys ir įsitempusios drykstelėjo plonytės suknelės rankovės.

Kai valtis kiek pasistūmėjo į priekį, Danielė pakėlė akis. Didingasis laivas, flotilės pasididžiavimas, paskutinį kartą liūdnai sugaudė, lyg pripažindamas pralaimėjimą, ir pradingo Atlanto juodumoje, palikdamas po savęs tik banguojančius ratilus ir besisukantį dūmų pėdsaką viršum jų.

Kur Maksas? Ir Džonas? Ar jie spėjo pasprukti iš laivo? Nebegalėdama ilgiau žiūrėti ji atsuko nugarą laivo pusėn, netgi šalčio nebejautė.

Ir tuomet kai ką išvydo tolumoje. Iš gelmės, skrosdamas vandenyno paviršių, kilo kažkoks keistas laivas. Jam išnirus ant šono Danielė pamatė didžiąją „U“ ir greta užrašytą

skaičių seriją. Vokiečių povandeninis laivas. Jie klastingi, sakė Džonas. *Ir nešantys mirtį.*

Danielė prisimerkė. *Tai štai koks tas priešas, štai kieno gniaužtuose atsidūrė Lenkija ir mano šeima.*

Nutvilkyta įniršio ji metėsi į valties priekį. Virpančių rankų krumpliai pabalo, piktai gniaužiami į kumštį. *Tik pažiūrėk, dar grožisi savo darbu, niekšai.* Stengdamasi išlaikyti pusiausvyrą valties pirmagalyje ji kimiai riktelėjo į besileidžiančias sutemas:

– Kada nors jums ateis atpildo valanda. *C'est la guerre.*² Ir aš niekada nepasiduosiu, niekada!

– Tikrai taip, saulele! – pritardama šuktelėjo airė. Danielė ir jos pakeleiviams bežiūrint į povandeninį laivą, po jų valtimi ėmė telktis galinga jėga. Prisėlinusi lyg vagis povandeninė srovė pasičiupo jų laivelį, besisūpuojantį ant vandens.

Danielė pajuto, kaip viskas keistai nuščiuvo.

Ji atsigręžė, o tada aiktelėjo.

Tiesiai už jų nugarų tarsi milžiniška vandens siena kilo banga, sukelta nugrimzdusio „Newell-Grey Explorer“.

Lūždama ji išmetė valtį į orą lyg kokį šapelį. Ieškodama, už ko nusitverti, Danielė tik suklykė ir paniro į vandenyno verpetą. Pašokusi valtis staigiai nėrė žemyn. Pamačiusi priešais atskriejantį irklą Danielė dar bandė nuo jo išsisukti, bet šis trinktelėjo per galvą ir ji pajuto, kaip gęsta sąmonė.

Mėgino šauktis pagalbos, bet tylią aimaną tuojau pat užtildė šalta vandenyno gelmė. Ji bejėgiškai kapanojosi, siekdama išnirti į viršų, atrodantį taip netoli, bet negailestingoji jūra ją tik gramzdino gilyn. Galiausiai jau nebejuto nieko, tik ledinius Atlanto nagus. Kai jau nepajėgė nė įkvėpti, Danielę pasiglemžė jo tamsuma.

² Tai karas. (*Pranc.*)

Kvepalus kurianti Danielė Bretankur – prancūzė, ištekėjusi už žymaus vokiečių mokslininko. Ji nusileidžia vyrui ir sutinka palikti sūnelį su anyta šeimos dvare Lenkijoje, kol jie tvarkys verslo reikalus Amerikoje. Danielė nė nenumano, kad kelionė namo prabangiu laivu iš Niujorko pakeis jos gyvenimą amžiams.

1939-aisiais pragaru virstanti Europa išblaško šeimą, tačiau moteris nepraranda vilties rasti sūnų. Per Londoną ir Paryžių į okupuotą Lenkiją keliaujanti Danielė desperatiškai bando surasti artimiausius žmones. Deja, paieškos neduoda vaisių, o jauna moteris įgyja naujų priešų. Vienintele nacių persekiojamos Danielės atspirtimi tampa vyro draugas Džonas Grėjus. Jo padedama ji priversta bėgti į Ameriką, kur tikisi pradėti gyvenimą iš naujo.

1940-ųjų Los Andželas. Kai atrodo, kad gyvenimas nebeteko prasmės, moteris grįžta prie savo šaknų. Danielė vėl pradeda kurti kvepalus. Ji pamažu atsitiesia ir pajunta pergales kvapą – ryžtas ir talentas padeda jai išgarsėti ir pasiekti viską, dėl ko taip ilgai kovojo.

www.sofoklis.lt

